

Poglavitna naloga ljudskih učiteljev.

(Napisal Ivan Tomšič.)

Še vedno se nabajajo ljudski učitelji, ki menijo, da nimajo druge naloge, kakor da sebi izročeno mladino učé brati, pisati, številiti, nemščine in pa sim ter tje nekoliko petja. Ali to so krive misli, in dokler se jih bodo naši ljudski učitelji držali, ne bode ljudska šola donášala onega sadú, ktereга država od nje zahteva. „Ne za šolo, ampak za življenje se moramo učiti“, je stara in resnična prislovica. Pravi namen našega kratkega življenja se pa nikakor ne doseže samo z bránjem, pisanjem, številkanjem ali še celó s poptujčevanjem samega sebe, ampak doseže se vse po drugi poti. — Ako ne bi imeli ljudski učitelji druge naloge, nego po svojih krivih mislih, da bi podučevali samo v zgoraj omenjenih naukih, čemu so nam potem učiteljska seminišča in drugi zavodi, v kterih se učitelji izobražujejo in za svoj imenitni posel pripravljajo! Mislim, da bi bili vsi učiteljski zavodi odveč, kajti o neki dobi so bili tu pa tam tudi stari pastirji, krajači in čevljarji ljudski učitelji in to brez vseh učiteljskih pripravnišnic; kajti drugega se ni zahtevalo od njih, nego da so znali brati in pa sim ter tje nekoliko pisati in številiti.

Naloga naših sedanjih ljudskih učiteljev mora biti tedaj veliko važnejša in imenitnejša, nego v omenjenih nemilih časih; — in to je tudi.

Poglavitna naloga vsakega ljudskega učitelja je, da mladino izreja. Mladino izrejati se pa pravi, otroka nevednosti oteli in mu perve podstaje njegove časne in večne sreče vterjati, to je, divje korenike človeških strasti mu je treba zadržati, mlade rane se mu morajo z mazilom svete vere celiti, in blaga, нравna čutila mu je treba saditi v mlado serce; serce je treba plemeniti, um bistriti s prisvojivanjem dobrih in za življenje koristnih ved, ako hočemo, da bode otrok živahno in krepko drevesce v velikem vertu svete cerkve in države. Zavoljo tega tudi izročujejo starši, cerkev in država svoje otroke ljudskim učiteljem, naj bi jih oskerbovali, kakor žlahtna drevesca, a ne kot malovredne, krive in pohabljene divjake. Iz malozmožnih otrok mora ljudski učitelj napravljati miroljubne, trezne in čvrste ude velike države, ako će, da se država oživlja z novimi udi.

Še nikoli nisem slišal, ne bral, da bi bili ljudje polni raznoternih znanstev, a revni na čednosti in kreposti osrečevali ali poedino ali pa vesoljne življenje v kaki državi, kajti človek, ki ima slabo, sprideno serce, rabi tudi svoja znanstva, ki si jih je pridobil, le na hudoben način; a človek, ki ne stopa od pota čednosti in kreposti, rabi um in vsa svoja s težo si pridobljena znanstva le na prid in korist svojega bližnjega. — Ljudski učitelj ima nježno mladino že v prvi dobi njenega cvetja pri sebi, in to ne samo eno uro, ampak po več ur na dan. Ako tedaj učitelj odgojnikovo nalogo dobro izvršuje, mu ne bode veliko truda stalo, da poznaeje tudi um svojih malih bogati s koristnimi vedami. Mladina bode na ta način podoba pridne bučelice, ki v sredi strupenih rastlin išče sladkega medu.

Da bi tedaj ljudski učitelj temložeje spolnoval svoje težavne, odgojnikove dolžnosti, napišem tu sem naslednja pravila:

1) Kedar stopi nježni otročiček pervikrat v šolo, naj si ga ima ljudski učitelj od te ure, kot svojega lastnega otroka, veseli naj ga, da more biti oče, ki mu bode skerbel za njegov dušni in telesni blagor; ponos naj mu bo, da mu je duša izročena, da jo vodi in pripravlja za svetno in večno življenje. Otrok se rad ozira na svojega učitelja, ga spoštuje in časti, ter serka vse nauke, ki pridejo iz ust njegovega rejnika. Zavoljo tega naj ljudski učitelj prav po očetovski ljubi svoje nedolžne otročiče.

2) Ljudski učitelj naj bode pohleven in prijazen s svojo šolsko mladino. Z ostrostjo, s terdim besedovanjem, z zaničevavnim pogledom ne bode učitelj nikoli kaj prida pri svojih otrocih opravil. Nagla in huda ploha pokončá vse mlade rastlinice, ki smo je ravno v zemljo vsadili.

3) Ljudski učitelj naj dá otrokom v početku nekoliko več prostosti v govorjenji, izrazovanji in njihovi vnanji ponaši. Pri taki prostosti bode lahko zapazil rano, na kateri otrok boleha, in enako dobremu zdravniku, bode tudi našel in rabil pripravno zdravilo. S pohlevnostjo in zaupljivim otročjim vedenjem izbudil bo v otrocih odkritoserčnost in ljubezen do resnice; a z ostrostjo in preresebnim ravnanjem zgojil si bode samo bojazljive, terdovratne in časoma celó svojeglavne otroke, ki si bodo šolo mislili kot ječo, v katero so zaperti; berž pa, ko bodo zopet osvobodeni svojega zapora, bodo ti otroci surovi in zreli hudobneži.

4) Pred vsem drugim naj učitelj otroke privaja rednosti. Kjer je red, tam se vse dobro pospešuje. Poglejmo v ulnjak, kakšen lep red tu kraljuje! — Nered podira. Učitelj naj tedaj otroke privaja, da se bodo vselej v šolo prišedši na svoje odločeno mesto usedali, svoje knjige in drugo šolsko robo imeli v lepem redu, da bodo glavo, roke, noge in ves svoj život vredovali po pravilih, da bodo v lepem redu hodili v klop in iz klopi, se po ulicah lepo obnašali, ali da kratko rečem — da bodo povsod in v vseh rečeh ljubili rednost.

5) Nadalje naj učitelj otroke privajo, da bodo snažni, bodi si na telesu ali drugih vnanjih rečeh, ako želi, da mu bodo otroci varčni in zdravi; kajti nesnažnost izpodjeda ljubo zdravje in slabi človeškega duhá, snažnost pa krepi ne le samo teló, ampak tudi duhá. Ako so otroci vajeni, da imajo svojo obleko, knjige itd. vedno lepo snažne in čiste, imeli bodo te reči dolgo, je bodo varovali, in tako svojim staršem dokaj stroškov prihranili.

6) Učitelj naj vadi svoje otroke, da bodo pokorni. Kjer ni pokorščine, tam ni pravega spoštovanja do učitelja, do njegovih besedi in tudi ne do šolskih postav. Pokorščina rodi spoštovanje, spoštovanje rodi ljubezen, ljubezen pa je v rado-voljnem spolnovanju vseh postav. Pokoren otrok ne bode nikdar kalil mirú ne v šoli, ne v srenji, in potem takem tudi ne v državi; kajti pokoren sin je veselje in radost svojemu očetu.

7) Privajati se mora tudi ljubezen do bližnjega. Zarad tega ne sme učitelj nikdar in nikoli terpeti, da bi otroci eden drugega tožili, kajti s tem se zbuja pri otrocih nagón do opravljanja, razžaljenja, laži, napuha itd. Otrok največ nedolžno zatožen, nima nikoli pravega zaupanja in prave ljubezni do svojega učitelja. Enake tožbe v šoli pa tudi napravljajo mnogo sovraštva in neprijateljstva med otroci. Učitelj naj tedaj privaja svoje otroke k složnosti in prijateljstvu. — Samo pridnost in čednost naj veljá v šoli, na vse drugo pa, kakor na stan, rod, osebnost staršev itd., naj se ne ozira. Otroci revnih ali bogatih, imenitnih ali priprostih staršev naj bodo učitelju v šoli enaki.

8) Posebno pa mora ljudski učitelj delavnost svojim ma-lim priporočevati, kajti sterpljiva delavnost zbuja pri otrocih ljubezen do dela. Učitelj naj nikakor ne terpi, da bi otroci v

šoli lenovali in brezskerbno v klopih sedeli, ampak pazi naj na to, da bodo vsi imeli dovolj primerne delo in opravila, ako hoče, da je obvaruje gerde in toliko škodljive lenobe.

9) Najbolj pa naj gleda učitelj, da bode nježno mladino vselej izrejal v strahu božjem, kajti strah božji je začetek modrosti. Strahu božjemu ne moremo primerjati ne bogastva, ne drugih dragocenosti. Strah božji ima na desnici dolgo življenje, in na levici bogastvo in veličanstvo. Z Bogom vsaki dan začenjaj, z Bogom ga zopet dokončaj; pri vsakem delu daruj Bogú sercé, z eno besedo: Delaj vse z Bogom za Bogá!

Te navedene točke so gotovo poglavitna naloga vsakega ljudskega učitelja; kajti otrok, ki ljubi red, snažnost, pokorščino, delo in je poleg tega še pobožen in živi v strahu božjem, ne bode zamujal nobene priložnosti, da ne bi tudi izobraževal svojega uma z onimi vedami, ki ga delajo, da je vreden in sposoben ud v državi in cerkvi.

Pomenki

o slovenskem pisanju.

XLIX.

U. Kadar berem čes. šlechta (coll. der Adel), šlechták (armseliger Edelmann), šlechtný (edel — müthig — sinnig), bi mislil, da kranjska beseda „žleht“ ni tako „schlecht“, kakor ljudje menijo! Kaj pa Miklosič uči o besedah žlahta, žlah-ten, ali žlahen?

T. V slovarju pravi ob kratkem: peregrinum pol. ślachta. Da je to res, se kaže tudi iz tega, da Jugoslovani, Hrovatje in Serbljanje, te besede nimajo; in kakor Ladislav žlahtni (nobilis), tako razlaga Jarnik plemenit-nik (Edler v. Geschlechte; v. vielen Ahnen). In že Murko piše, da je plemenit lat. generosus, da nam toraj nadomestuje popolnoma tujko „žlahten“ v duhovnem in telesnem pomenu (nobilis, cognatus), stsl. plēmę (semen, soboles, generatio, genus, tribus) cf. pl - pl'n', pol. plenny fertilis, nsl. plenjati, žito plenja, je plenovito, plod itd.

U. Rojaki smo si t. j. v rodu namesti sorodniki ali sorodovinci, nasprot temu, kar zaznamnja krajan, deželan, der-